

Redacția și Administrația:

Budapesta, VIII., József-körút 18.

Aci sunt a se trimite tot felul de scrisori, cereri și bani.

Apare în fiecare Duminică.

ADEVÉRUL

(GLASUL POPORULUI)

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 3 coroane 20 fileră

Pe 1/2 an 1 coroană 60 fileră

Pe 1/4 an 80 fileră

Pe 1 lună 30 fileră

Un număr șingur 6 fileră

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

*

Foaie pentru poporul muncitor român din Ungaria.

Atent!

Rugăm pe toți frații al căror abonament a expirat, să reînnoască abonamentul, și să ne trimească prețul abonamentului cât mai în grabă, căci la caz contrar vom fi siliți a sista trimiterea „Adevărului”.

Așa dară rugăm pe toți frații să se grăbească cu trimiterea prețului de abonament căci partidul nostru este partidul muncitorilor, și totodată este sărac și nimeni nu poate pretinde să-i trimitem foaia „Adevărul” în dar.

Creștinismul și Socialismul.

O acuzație mai mare contra socialdemocrației este *ireligiozitatea*. Acuzațiunea această — dușmanii socialdemocrației — o intonează contra noastră, pentru-că socialdemocrația pretinde că asociațiunile religioase și eclesiastice să fie considerate ca asociațiuni private, să nu fie iertat că banii comuni să fie întrebuințați pentru scopuri religioase. *Posesiunile eclesiastice se confiscate și încorporate în posesiunea Statului, învățătura religioasă se exclude din școală.*

Din cele mai sus zise, se crede, par'că socialdemocrația ar ataca religiozitatea. Dar numai se crede. După cercetări temeinice e învederat, că atacul socialdemocrației este contra clericalismului, contra domniei preoțești, și scopul ei este ca să rupă puterea cea mare pe care o are clericalismul, care constă în luxul strălucit, în bogăție și în a ține spiritul omului în întunecime, a-l opri în dezvoltarea lui liberă și înaintarea cu progresul zilnic.

Nu este de nevoie a dovedi, că avuția este o putere mare. Dacă avuțiile clericalismului cari au venit de la Stat, Statul le-ar lua înapoi — căci numai de acest lucru poate fi vorba — s'ar clătina pământul sub picioarele clericalismului, și chiar dacă s'ar sista în parte fanaticile lui învățături, atunci iel va deveni neputincios.

Aceste dispozițiuni și pretinderi nu se îndreaptă contra religiozității, dar se îndreaptă contra preoției care jăfuește religiozitatea pentru fel de fel de scopuri individuale.

Socialdemocrația nu atacă religiozitatea, dar pretinde că religiozitatea să fie privită ca o asociațiune privată și această asociațiune să trăiască din puterea sa proprie, din dări voluntare, și să se sisteze dările silite ale preoției.

S'ntelege că lucrul acesta ar aduce schimbări foarte mari. Dar sigur este, că perfectă egalitate între diferitele secte numai astfel s'ar putea îndeplini. Atunci fie-care ar lupta cu o armă egală și fie-care ar lua parte într'o soartă egală și fie-care s'ar răzima numai pe puterea ideilor sale, și al acelei secte ar fi victoria, care ar ține pas cu dezvoltarea spirituală și înaintarea omenirii.

Pretinderea această nu este ireligiozitate din partea socialdemocrației, fără voință îndeplinește cel mai perfect ideal al liberalismului în privința religiozității.

Mulți oameni nu voiesc să înțeleagă că ce scop are excluderea religiozității din școală. Nici pretinderea această se nu de gândit nimănui și să nu-l rătăcească. Cu atât mai puțin, că în multe locuri e deja

împlinită această cerere în țara noastră. În mănăstiri călugării și învățătorii au ordin să nu învețe religiozitatea protestantă. Învățarea religiozității protestante este exclusă din școlile catolice. Acest lucru este o pierdere pentru protestanți. Dar nu ar fi atunci pierdere, când religiozitatea va fi exclusă cu desăvârșire din școlile întretinute de Stat. De aceea unele secte ar avea atunci nevoie de a se îngriji mai mult de instrucțiunea religiozității pe cale privată. Astfel s'ar opri pescuitul scandalos după suflete și numai puterea ideilor ar lupta una contra celeilalte.

Atunci lupta preoției nu va fi alt de cât o luptă de existență pentru câștigarea pâinii de toate zilele. Atunci numai acela ar intra în slujba clericalismului care va simți intima reputație la apostolitate. Care va auzi că în sufletul lui îi șoptește o voce ca a lui Isus Cristos: *Vino și urmează-mă pe mine.*

Deci prin dovezile acestea nu se poate imputa socialdemocrației că ea luptă contra religiozității.

Da. Socialdemocrația luptă contra clericalismului, contra domniei preoțești, care se ascunde sub masca religiozității și comit fel de fel de nelegiuiri, fel de fel de asupriți, căci preoția se teme, că dacă Statul va confisca colosalele avuții ale clericilor, ei vor fi nevoiți a munci tot astfel cum muncesc semenii lor pentru întreținerea traiului.

Acest lucru ar fi o dreptate pe care nu o pot tăgădui nici chiar preoții însuși.

Deci să nu ni se mai facă învinovățirea că noi luptăm contra religiozității, noi ne ținem mai mult de scriptură decât toată

Evangelia socialdemocraților.

Tradusă de Petru Ponta.

Capitalul și munca.

(Urmare).

(2)

15 Tu în vorbele tale voiești să ieși acolo că indiferențismul care devine dela neștiința, necultivarea muncitorilor e pedecă înaintării voastre, cum înțelegeți asta?

— Tot scopul măreț, ca și ideile mărețe un omoritor au, *neutritivitatea*, că nu țin laolaltă. Omul indiferent nu bagă de seama nici de el însuși, nici de consorțiul lui. Nici că-i pasă, trăește de pe o zi pe alta, e îndestulit dacă i-se ajunge până uscată.

Nepăsarea asta e *peccatul cel mai mare al muncitorilor*, pentru aceea n'are nici gând de a lupta pentru o soartă mai bună, ei se uită fără pășare, că copiii și familia din zi în zi cum *ajung la o viață mai rea*. Nepăsarea asta vine dela neștiința lor. Omul care cu știința caută să-și ușureze starea, până-când acela fără știință gândește, că toate trebuie așa să fie, că așa-i rânduiala, ca din jugul acela, ce peste veacuri l'am purtat, nu poate fi scapare, *adecă unde știința lipsește, toate prostiile se primesc*. Neștiința asta trebuie gonită din creierii muncitorilor cu lumina, cu lăfărea învățurii, până-când omul nu va ști să înțeleagă

că nu numai pentru mine, dar și pentru consorțiul meu trebuie să lupt. până atunci nu poți să le ajuți.

De aceea zic, că n'am ajuns rezultat îndesulit pentru nepăsarea și neștiința muncitorilor.

16. Asta tot e frumos și drept, d'apoi în urmă nu poți spune, că la toate astea capitalul e vina și în urmă capitalul nu sileșta pe nime ca să-i slujască. Cu sila doar nu i duce la muncă?

— E drept, că nu-l prinde să-l ducă cu sila, numai este o silă și mai afurisită și aceea e *porunca stomacului*. Muncitorul care nu are *instrumente de producțiune*, ori vrea sau nu, dar' e silit, să-și vândă puterea la capitalist, că alteum pierde de foame și el și familia lui.

17. Eu le primesc acestea și așa, d'apoi și tu poți să recunoști, că capitalul totuși nu-i așa de rău, ca cum tu ni-l închipuești.

Spre pildă e lucru cunoscut, că sunt întreprinderi, la cari din venit și muncitorii capătă parte. Vezi dară că și capitalul are inimă bună.

Cum?

— Știu că este așa întreprindere, însă aceea si poate numi de o înșelătură simplă sub titlul de dividendă (împărțală) muncitorimii. Cu asta capitalul își ajunge scopul acela, ca muncitorii să se pună cu putere mai mare pe lucru, și prin asta mun-

citorul își perde mai în grabă puterea, dar munca e mai rezultătoare. Întreprinzătorii (proprietarii mari) după aceea să tragă împărțea înzecită, până-când la muncitorii cu vre-o câțiva bani le astupă gura. Alteum la împărțea asta găsim și o altă mizerie și anume: la unul muncitor îi dă mai mult, la altul mai puțin, ca să nu se înțeleagă muncitorii, *ca oare-cândva se ceară ca să li-se ușureze soarta*.

18. Și nu s'ar putea cumva nimici nedreptatea asta? Și a rupe coarnele capitalului să nu poată subjugă într'atâta pe muncitorii?

— La întrebarea asta am dat răspunsul atunci, când am spus, că nu numai prin întruniri, sau prin organizațiuni să poate ajuta.

19. Ce va fi atunci, când muncitorii vor fi uniți, când vor fi organizați, și prin asta vor fi puternici?

— Atunci muncitorii, sistemul producțiunii strimbe de azi l'or schimba, va să zică toate instrumentele de producțiune din proprietatea singulară vor trece la proprietatea comună.

20. Mu mai ști să mă luminezi mai pe larg în chestia asta?

— Închipuește-ți o ocnă de cărbuni, care ar fi proprietatea muncitorilor. Proprietarii totodată ar și găta lucrul acela, toți ar lucra cu secele de producțiune, fără aceea vre-o câțiva cari ar fi aleși ca de inspec-

preoțimea, căci noi iubim pe aproapele nostru precum ne iubim pe noi înșuși.

Deci, afară cu religionea din școală. Religionea să fie o asociațiune privată.
Gustav Auerbach.

Cultura noastră.

În rindul trecut ne-am spus părerile în chestiunea școlii, acum dăm loc „Drapelului” care aduce o statistică mai interesantă.

Să luăm de exemplu comitatul Caraș-Severin. Pe teritoriul comitatului sunt — conform statisticii oficiale din 1903 — cu totul 49,999 copii obligați de a cerceta școala de toate zilele și sunt cu totul 441 școli populare.

Vă să zică vine pe 1 școală — punând cazul imposibil, că numărul școlărilor să poate împărți asupra tuturor școlilor — 113 școlari, când legea pozitivă oprește ca mai mult de 80 școlari să fie într-o clasă!

Și fiind toate aceste școli numai cu câte o clasă (sală de învățământ) este deja a priori eschis, ca toți copiii obligați la școală să poată cerceta școala. Prin urmare aproape 15 mii copii de școală sunt deja prin lipsa de școli eschiși dela cercetarea școlii.

Să vedem acum dară caracterul școlilor populare: Din cele 441 școli populare sunt:

de stat	62
comunale (grănițerești)	128
confesionale	250
particulare	1
Suma	441

Vă să zică de abia 14% sunt școli de stat, iar 56% sunt școli confesionale, restul sunt comunale, cari fiind aproape toate școli grănițerești ar fi trebuit să le numărăm la școlile confesionale. Și încă ceva! În numărul școlilor de stat sunt numărate și școlile montane, cari au trecut în administrația statului!

Acum să întoarcem foaia.

Obligativitatea învățământului reclamă pe teritoriul comitatului Caraș-Severin, luând în medie — număr maximal — 50 școlari pentru 1 școală neto 1000 școli (resp. clase), ca de fapt să poată cerceta școala toți copiii obligați la școala de toate zilele!

Atâtea școli (respective clase) ar trebui ca să fondeze și tocmai să susțină statul numai pe teritoriul unui singur comitat!

Dar oare unde poate face statul asta?!
Vedem doar, că statul n'a fost în stare. În decurs de 8 ani să înființeze nici cele 1000 școli populare de stat ale lui Wlasiacs, a căror fondare s'a votat la 1896 întru umintirea sârbărilor millenare!

Ei atunci pe cine îmbată șovinistii cu apă rece?!
Când așa stăm cu cultura socială, atunci cultii nostri cu pedepse voiesc să lățească cultura, așa da, va fi lumină în Ungaria, mulțămim creierilor sănătoși că înaintăm cu cultura.

Răvaș.

Banda neagră.

Tribunalul din Arad a osândit pe Melintie Pop, popa din Taucez la o lună închisoare pentru că a furat dela un credincios al lui 80 de coroane. Evangelistul acesta poate că n'a cunoscut porunca în care zice să nu „furi”.

Un alt păcătos.

Din Petromany ni-se serie, că popa Vichentie Goifi de înaintea paștilor n'a fost în biserică, ci numai pe lângă gard să preumbla ca câni.

Așa pildă arată sfinții părinți credincioșilor.

Maș doauă dihanii.

Din Costeiu-mare ni-se serie, că acolo o muiere săracă care trăia din mila altor oameni, s'a întâmplat de a murit înainte de a strânge bani pentru popă. Mai mulți oameni au mers la amândoi popii și i-au rugat să o petreacă până la morminți, da popii dracului a spus, că fără bani nici mormântul lui Christos nu l'or strârjuit și așa au fost siliți oamenii s'o ducă afară la morminți fără popă.

Măj ce dihanii înțepenite pe doauă piciorare sunt popii acestia.

Catedrală închisă.

Duminecă a inspectat episcopul Atanasie Mironescu catedrala Madona-Dudu din Craiova și a luat cu sine din catedrală sf. antimis, fără de care nu să poate oficia serviciu divin.

Motivul acestei fapte a episcopului e următorul:

Epitropii bisericii catedrale au recomandat ministrului ca paroch al bisericii pe preotul Elefterie Petrescu. Episcopul a refuzat confirmarea lui Petrescu ca paroch, aflându-l nedemn.

Văzând, că epitropia voește cu orice preț pe Petrescu ca paroch, episcopul a mers la Craiova, a vizitat catedrala și a luat sf. antimis. După depărtarea episcopului, epitropia a trebuit să închidă biserica catedrală. Afacerea a produs mare senzație la credincioșii din Craiova și în toată țeara românească.

Înmormântări fără popă.

Acum șase luni a răposat fratele Ocolian în Pesta-mică și fiind om sărac, nu l'a putut înmormânta cu preot, așa slujba a făcut-o niște frați.

În săptămâna trecută a murit și fiul său, dar sormană veduvă mama copilului, nefiind în stare ca să aducă preot, a fost silită ca să roage partida noastră, ca să-i trimită un frate, care să-i înmormenteze copilul.

Partida a trimis pe fratele Petru Ponta, care a luat iertăciuni fără ca să fie popă, dar fără bani.

Popii cei de sus numiți ne numesc pe noi de apostoli ticaloși, acum fraților faceți deschilinire între noi cari mergem la așa ocazii fără bani, ca Christos, sau acelea dihanii (popii) cari să roagă numai pentru bani.

Tîrg de copii.

Despre așa lucru voim să scriem aici de care țeranul nostru n'a auzit, cum face tata tîrg cu copilul sau cu fetița sa, sau mama care între cele mai grele dureri i-a născut.

În Anglia, între Spitalfiedlo și Green, pe un maidan, din care creșterea populațiunii a făcut o stradă, se ține Lunia și Marția, între șase și șapte ore seara tîrg de copii.

E un loc deschis unde se adună copii de amândouă genuri, dela vîrsta de șapte ani în sus, pentru a fi tocmiiți cu săptămîna sau cu luna, de ori-cine avea lipsă de slugăria lor.

Când tîrgul e slab găsești la trei-patru sute de asemenea sormanii mititei. Când anul sosește acolo găsește pe mulți copii însoțiți de iubiiți lor părinți cari te îmbie cu marfa vie.

„Doriți un băiat Domnule, sau o fetiță de slugă?” . . .

Este între ei părinți cu stare mai bună. Cumpărătorii vin din toate părțile, unul are lipsă de un băiat acelalalt de o fetiță să tocmese tocmai ca la noi la tîrgul de vite.

„Tu ești prea slabă, i-a să-ți ved brațele. . . Țești sănătoasă? Ai să fi oare cuminte?”

tori, dar de aceia nici ei nu și-ar arăda nasul măj sus ca ceilalți muncitori. La sfîrșitul unei producțiunii de cărbunar s'ar împărți la fiecare după lucrul său, după merit, și cu acesta face proprietarul ce vrea. Precum e afacerea asta în mic, așa va fi sistemul producțiunii alcătuită în mare, în societatea comună, care muncitorii au alcătuit-o.

Toate afacerile și toată munca în comunitate vor găta oamenii. Toți or fi muncitori, dar deodată toți or fi și proprietari, cari or avea drept la aceea-ce or câștigat cu mâinile orî cu știința.

21. Încât s'ar îndrepta soarta muncitorilor atunci?

— S'ar îndrepta în aceea, că n'ar fi interesul nimăruia de a jăfui și de a despoia. Capitalistul fabricant astăzi e silit la aceea, că altcum nu-î rămâne dobândă. Dar în timpul producțiunii comunale, n'ar fi interesul societății, aceea ca câte pe unul să-l despoie, fiindcă atunci instrumentele de producțiune pe ori-ce lipsă îi va sta la dispoziția fiecăruia membru a societății, dară n'o fi silit să se bage slugă la alt om.

22. Ce înțelegi sub aceea, că fabricantul (proprietarul) e silit astăzi să despoie și să scurte?

— Înțeleg aceea, că acela care dă lucru nici-odată nu plătește preț deplin pentru lucrul ce l'a gătat muncitorul.

— Despre asta și-am vorbit într'un loc — numai o părțică foarte mică, ceea-laltă merge în buzunarul lui, sub titlul „câștigul capitalului”. Aceasta se numește teoria valorii multiplică de muncă.

23. Nu mai ști să-mi spună asta mai pe larg?

— Bucuros. Fabricantul foarte bine știe, că numai atunci să poate îmbogăți, dacă după mărfurile produse are dobândă multă. Și cum ajunge la dobânda asta?

Prin muncitori. Spre pildă la producerea unei mărfi trebuie 5 oare de muncă, și dacă marfa asta o vinde fabricantul, capătă atîta pentru ea, cât plătește muncitorul, materia folosită îi rămîne pentru stricarea uneltelor de lucru, și în urmă din ce să trăiască.

„Așadară 5 oare de lucru, e destul ca să se răsplătească munca”.

Fabricantul însă nu numai unei oare lasă să lucreze muncitorii, ci 10—12 oare la zi, dară toată munca aceea ce să găta peste acele 5 oare, e muncă de cinste, muncă fără plată și e fundamentul valorii multiplice a muncii, care fără drept ajunge în buzunarul fabricantului și e isvorul îmbogățirii.

24. La producțiunea comună altcum va fi?

— Să înțeleg, atunci nu va avea lipsă nime de multiplica valorii de muncă, tot omul va căpăta prețul muncii sale pe deplin

adă-ți numai aminte de pilda ce și-am spus-o, de oca (mina) de cărbuni. Toți or fi proprietari, dar fiind totodată muncitori toți, n'ar avea nici un înțeles multiplică valorii de muncă, că în urmă nime n'o fi așa de prost ca să se scurte însuși pe sine.

25. Ce să facă muncitorii ca societatea muncii comune să fie cu succes cât mai de grabă?

— Trebuie să repetesc din nou, *clasa lucrătoare este chemată să reguleze ordina producțiunii*. Și muncitorii trebuie să fie în curat cu problema asta mare a istoriei universale.

Pentru asta e de lipsă ca să se desvoalte în ei știința clasei.

26. Ce înțelegi sub „știința clasei?”

— Înțeleg simțământul propriu, care îi împreună în una pe toți muncitorii și peste tot pe tot poporul mai sărac, va să zică recunoașterea aceea, că prin rînduiala societății de astăzi, între sărac și bogat este un contrast jără sfîrșit. Muncitorii trebuie să știe că aceia cari au unelte de producțiune, vrînd-nevrînd îi jăfuește pe ei. Trebuie să știe că numai doauă clase sociale sunt: apăsători și cei apesați. Cei de înainte sunt bogații, car' cei din urmă săracii, cari trebuie să știe, că dacă vreau să se aperse în contra nedreptății, trebuie să învețe și să se organizeze. Asta o numesc eu, știința clasei. . . (Va urma).

Cuminte înseamnă să te supui la tot ce poruncește domnul.

Tocmeala-i gata? Plătește pe o săptămână 'nainte și pleacă cu marfa.

Nu poți să rabzi așa un lucru urit, când vezi că un tată, o maică își scoate copiii la târg și să tocmește pe ei, ca pe o vită, lasă ca cumpărătorul să-i pipăiască, cât sunt de desvolutați, și pentru vre-o câțiva bani, îi aruncă în mâinile cumpărătorilor să facă ce vrea cu ei. Această ființă să numește mai desvolută, mai cultă, să înșiră în rind cu oamenii. Bine este zis, că tot răul dela noi devine. Acolo trebuie lecut, dragostea lătită câtră aproape, că atunci nu s'ar găsi părinți cari își vând copii și copii cari își blăstămă părinții. Poate acestea s'or șterge din sociatiunea cultă a socialdemocrației.

Răsboiul.

Cel mai urit lucru este răsboiul, în el curge sângele de om, ca din izvor de apă. Acolo miile și miile de vieți să stîng, viața acelor tineri să pierde fără vreme, câți părinți rămân fără sprigin la îmbetrânețe? Câte veduve rămân fără ajutor, și câți vin cionțiți din bătaie, și peste o vieață întreagă din mila altora, trebuie ca să trăiască, de câte-ori trebuie să audă umblând cu lacrimi după pâinea din milă. „Du-te cu dumnezeu, că nu-ți dau nimic că ai omorît pe alți sîraci“, când — ai fost în bătaie, altul spună, *îi dau s'ermanului, că n'a știut ce face.*

Ori-care cuvînt aude, îi pare că cu sâgeata îi dă în inimă, că el ar voi să lucre dar nu poate.

Urit e răsboiul și mari jertfe cere dela cel sîrac pe sama celui bogat.

Răsboiul Rusiei cu Iaponia până acuma cam 40 de mii de tinere vieți le-a mistuit.

La *Carmen Sylva* regina României zilele trecute când iau arătat un tun, cu care or împușcat în bătălia ce a avut-o România cu Turcia la anul 1877, cel dintăiu plumb care l'a slobozit în tabăra dușmanului.

Regina la vederea aceasta a început să plîngă amar, și a spus între altele.

Urit lucru e răsboiul, și părerea ei e aceea, că numai atunci va fi pacea generală, când pe om la lua fiori când se va gândi la omorîtura groaznică ce o fac armele, și n'a mai putut să vorbească de lacrimi.

E drept aceia că copiilor li-o frică de carbaciul care ustură pielea, dar dela om să învață, și la aceia, așa e și omul de aceea noi spunem că numai cultura, știința va nimici omorurile și furturile acestea groaznice.

Numai știința socială, că litera este arma care zdrobește plumbii. Ne aducem aminte de bătălia Francezilor în care un general a cerut 10 mii de poiezi ori 40 de mii de cătane.

Proletari români luați-vă cărți de cetit și învățați.

Din lumea întreagă.

Germania.

Congres internațional de femei. Mercuri la 8 Iunie nou s'a deschis congresul internațional de femei în Berlin. Delegații la acest congres au trimis următoarele țări: Germania, Svedia, Dania, Holandia, Belgia, Italia, Franca, Austria, Ungaria, Norvegia, America de Nord, Kanada, Zelanda nouă, Tasmania, Argentina, Victoria și Australia de Sud.

La ordinea zilei sunt propunerii foarte importante în privința negoțului cu fete. Reuniunea femeilor din Norvegia propune ca să se lupte cu cea mai mare energie contra negoțului cu fete. Reuniunea femeilor din Britania Mare propune ca fie care națiune să lupte cu toate mijloacele contra negoțului cu fete.

În privința dreptului de vot al femeilor se propune următoarea rezoluție:

„De oarece fiecare guvern, guvernează într'un fel pe bărbați ca și pe femei — fie acel guvern republican sau monar-

hist — pretindem ca privilegiul pe care îl au bărbații să se dea și femeilor.“

La această rezoluție mai propun Reuniunile Britaniei Mare și a Irilor următoarele: „De oarece femeile nu au drept de vot la alegerile parlamentare, și [din cauza această prosperarea lor nu este garantată, pretind ca sindicatul internațional să lupte în fiecare țară pentru dreptul de vot al femeilor.

Norvegia.

Sindicatul liberal-democrat de muncitori au hotărît a se alătura de partida social-democrată. Acest lucru înseamnă pentru muncitorimea din Norvegia o viață nouă. Alăturarea această a întărit partida social-democrată și mișcarea muncitorilor. Se înțelege că partidele domnilor nu ved cu ochi bunii această alăturare. Muncitorimea din Norvegia s'a abținut până acum dela mișcarea această, dar alăturarea ne dovedește că și ei încep a înainta.

America.

Grevă cu vîrsare de sânge. Din Colorado ni se telegrafiază că de zece luni ține greva minerilor de cărbuni. Se poate gândi cât de mare este amarăciunea lor. Proprietarii au voit să aducă trădători neorganizați. Dar muncitorii au aruncat cu dinamită o stație de drum de fer în aer. *15 oameni au fost omorîți și 25 răniți de moarte.* În apropierea stației nu se vedea alt decît numai brațe și picioare rupte. Secretarul societății proprietarilor de mine a adus lucrul atentatului înaintea adunării. Cei de față au început a se certa în privința această, apoi s'au luat la bătaie și sfârșitul a fost că *un om a fost omorît și șase foarte greu răniți.* Când cătania a venit ca să facă pace a fost primită de muncitori cu împușcături de pistoale. La acest lucru soldații au dat foc și *șapte mineri au rămas pe loc morți și peste o sută au fost arestați.*

În Duneville a fost e ciocnire între 200 cătane și 150 mineri. *Cinci mineri au căzut morți și 15 au fost arestați.*

Africa.

Un prieten al lui Marx cu numele Perdiaris a fost prins de un tâlhar din Maroc. Perdiaris a luat parte în mișcarea muncitorilor din Anglia și în timpul din urmă a luptat în Maroc contra abuzului de cămătărie. Tâlharul tratează cu guvernul Statelor-Unite în privința prețului pentru care el ar lăsa liber per Perdiaris.

D'ale Plugăriei.

Nutrețurile și Seceta.

O vorbă românească zice: *până nu dai de pragul de sus, nu-l vezi pe cel de jos,* — de aia îți vorbesc acum pe seceta asta despre nutrețuri; căci lipsa de nutrețuri de acuma, ori te lasă cu totul fără de vite, ori te face să intri cu ele în toamnă așa de slabe și prăpădite, încât numai poți face nici o muncă cum se cade.

Trebuie să te lași de obiceiul cel rău de a-ți cultiva pământul numai cu grâu ori cu porumb (cucuruz) și să începi a cultiva și alte plante cum sunt *nutrețurile, legumele și altele.* Uite, azi vreau să mă dau în vorbă despre o plantă de nutreț care este foarte prețioasă, fiindcă dînsa durează mai mulți ani și duce grozav la secetă, această plantă e *lucerna.*

Lucerna, cum am spus e o plantă care durează mai mulți ani, după cum e și puterea pământului și anume 5—6 ani: în unele locuri ea a ajuns și până la 12 ani. La al treilea an după semănare ea se încheie bine și până la al 5-lea an dă folosul cel mai mare. Când timpul e potrivit și dînsa e în putere, dă până la 4—5 coșturi pe an, — până acum pe seceta asta a dat în unele locuri 2 coase potrivite și o să mai dea și o bună pășune. Ea se cosește în totdeauna înainte de a înflori și se dă ca nutreț verde la vite, ori se usucă pentru făcut fin, — dar e mai bine a se da verde, numa cât atunci se lasă o zi ca să se usuce.

Am mai spus că planta asta este prețioasă mai ales pentru că duce la secetă, dînsa se cultivă mai cu seama în țările secetoase de felul lor. Ea duce la secetă din pricină că are rădăcina foarte lungă încât ajunge 4—5 metri, — unii au găsit rădăcini cari au ajuns până la 12 metri chiar de lungi.

Ți-am arătat aci foloasele mari ale acestei plante de nutreț, — așa mai avea multe de zis cu privire la dînsa, dar fiindcă locul nu-mi îngăduie, las pe altă dată.

Până atunci vă dau un sfat: adunați-vă o comună, două, câte-va comitate la olaltă și faceți rugare la ministrul de agricultură prin care să cereți să vă dea sămînță de lucernă ca să semănați, să încercați și voi planta asta. Ministerul poate să facă foarte lesne sămînță mai multă pe moșiile lui, din care să vă dea fără bani și vouă după cum face azi cu sămînța gândacilor (vermilor) de mătase. Faceți ce vă zic, că nu o să pățiți nimic rău și luați în vedere și zicătoarea românească: *copilul până ce nu plînge mama sa nu-i dă fiță.*

Vă las cu sănătate.

N. Iliuță.

Doina Muncitorului.

Dela Nistru pân' la Tisa,
Tot Românul plînsu-misa,
Că nu mai poate străbate,
De atîta strîmbătate!

N'are pită, n'are sare,
Toate le-a dus darea mare.
Darea mare, ce'l apasă
De stă sufletul să'i iasă.

De nu-și poate plăti darea,
Nu'i ajută nici vîitarea,
Că nu-s Domnii cu dreptate,
Nici cu frică de păcate.

Vine executorul cu carul,
Îi ia hrana, 'i lasă amarul,
Ba'i ia patu și buhaiu,
Tot-odată și mălaiu.

Fac drumuri, poduri grele,
Și tot dau vamă la ele,
Sîracul, cu-amar plînge,
Bogatul, șade și rade.

Mulți Ciocoi mai sunt în țară,
Când vreau dorm, când să scoală
Când vreau beau, când mănâncă,
Că'i satură a-mea muncă.

Eu lucru, asud cu sânge,
Cât câmpul de milă-mi plînge,
Lucru tot anul fără încetare,
Și tot nu am de mîncare.

Și crunta'mi înbucătură,
Cu lacrimi o bag în gură,
Că'i cu sânge frămîntată.
Și cu lacrimi căștigată.

Mi-aș da copiii la școală,
Dar', nu pot, că trața-i goală,
De s'ar face vre-o schimbare,
S'avem și noi scăpare.

Dognácska, 1904.

Dognaceanu.

Prețul „Adevărului“:

„Adevărul“ costă pentru Ungaria:

pe 1 an	3 coroane 20 fileri
„ 1/2 „	1 coroană 60 „
„ 1/4 „	80 „
„ 1 lună	30 „

Pentru România și alte țări din Europa:

pe 1 an	6 franci
„ 1/2 „	3 „

Pentru America:

pe 1 an	2 dolari
„ 1/2 „	1 „

Banii sunt de a să trimită pe adresa:

„Adevărul“, Budapesta,
VIII., József-körut 18 sz.

Fraților! Răspândiți „Adevărul“ în toate părțile, căci acesta este interesul nostru spre a ne lumina.

Capital și muncă.

Cât câștigă un muncitor din fabrică?

După statistica oficioasă dăm și noi câtă plată au muncitorii la săptămână:

	Nr. muncitorilor.
50—60 coroane capătă . . .	1.119
40—50 " " . . .	3.738
30—40 " " . . .	11.165
20—30 " " . . .	34.355
14—20 " " . . .	53.597
mai puțin de 10 cor. capătă . . .	74.556

E statistică destul de tristă, dacă stăm și ne gândim, că oare ce va face acel muncitor care are mai puțin de 10 coroane la săptămână, nu i-se ajunge pentru hrana trupului, dar încă să-și mai plătească locuința, apoi unde e îmbrăcăminte și altele.

Dar acuma să luăm în seamă pe țărani nostri, de care statistica și-a uitat, sunt cu sutele de mii cari tot anul nu au de lucru și câți și câți sunt cari acuma pe timpul lucrului nu au mai mult decât 50 fileră la zi.

Zău trist lucru.

Cronica.

— **Restanțele de dare.** Pe baza unei ordinațiuni a ministrului de finanțe fiecare cetățean care n'a plătit încă contribuția directă pe timpul dela 1 Maiu 1903 până la 1 Maiu 1904 (timpul de ex-lex) poate să ceară până în 1 Septembrie nou amânare de plată, ori plățirea contribuției în rate. *Cei ce cer amânare o vor și primi.* Cererile se pot face în scris sau verbal la direcțiunile financiare sau la oficiile de dare. Până la 1 Octombrie 1905 e însă dator fiecare să plătească toată contribuția de pe timpul de „ex-lex”. Pentru contribuția dinainte de 1 Maiu 1903 nu se dă amânare, decât în casuri extraordinare.

Fraților, cari nu puteți plăti darea de odată, vă purtați cu rugărilor pentru ușurarea voastră.

— **Crima din Bocșa-montană** s'a pertrat la 11 Junie înaintea tribunalului din Lugoj. Acusatul, învățătorul Mihaiu Costescu, a fost tras la răspundere pentru atentat imoral la onoarea unei fetei. Acusatul a negat fapta și a voit a se prezenta ca jertfa unei răsunări tocmăi din partea mamei fetei. Peste tot apărarea acusatului a fost pas de pas inculparea martorilor cu cele mai imposibile suspiciuni. Toate au fost dovedite de născociri și apucături reușite. S'au ascultat 29 martori, între cari și școlari și școlărițe. Scenă de scenă era una mai îngrozitoare decât alta. Acusata a susținut-o v.-proc. Fritsch. Reprezentantul părții civile a fost adv. Coriolan Brediceanu. Apărătorul acusatului a fost adv. Dr. Fer. Fränkl.

Seara târziu s'a publicat sentința, prin sare acusatul a fost declarat de vinovat și osândit la 4 ani temniță grea.

— **Deputat sârbesc fugit.** Marele comerciant din Belgrad și deputat în scupeina sârbească Milan Arzenjević a fugit cu toată familia sa în Elveția, lăsând după sine datorii enorme și polițe falsificate în sumă de 100.000 dinari.

— **Telegrafie fără fir în Constanța.** Ministerul lucrărilor publice din România a hotărât să înființeze o stațiune de telegrafie fără fir la Constanța (România) cu o zonă de 500 kilometri și altă stațiune provisorică pe unul din vapoarele serviciului maritim român. Instalațiunile le va face „Societatea anonimă franceză de telegrafie și telefonie” în mod gratuit. Timp de 3 luni Societatea împreună cu angajații delegați de guvernul român vor face experiențe cu noile aparate de telegrafie fără fir, inițiând pe angajații români cu întreținerea aparatelor. După 3 luni instalațiunile vor trece în proprietatea serviciului maritim român.

— **Mare incendiu în Ormeniș.** În noaptea de 8 spre 9 Iunie n. a fost mare foc în

comuna Ormeniș (com. Caras-Sev.), care foc a mistuit 3 case cu edificiile laterale. Focul a provenit din neprecauțiune.

— **Străpuns și ucis de taur.** Gavrilă Tămaș, în etate de 54 ani, unul dintre vâcarii orașului Lugoj, a avut un dureros sfârșit. Un taur, sâlbatic la fire, l'a atacat alaltăeri (Duminecă) în locul numit „Schottergrube” și l'a străpuns cu coarnele în piept. Grav rănit, sârmanul a fost transportat acasă, unde după 2 ore de crude suferințe și-a dat sufletul. Taurul ucigător mai atacase odată, acum 3 săptămâni pe vâcarul Tămaș, dar niște oameni l'au scăpat atunci de moarte sigură. Dar acum însă n'a fost nimenea în apropiere, să-l salveze.

— **Călătorie în jurul pământului.** La București a sosit excursionistul Frank Kalmán din Nagy-Körös (Ungaria), care a plecat să ocolească întreg pământul și să câștige premiul de 15.000 coroane, oferit de Academia de marină comercială din Fiume celui ce va fi în stare a ocoli pământul în 3 ani,

— **Vindecarea cancerului cu ajutorul radiului.** În ultima ședință a societății medicilor din Viena a presintat medicul Dr. Albert Exner un caz de vindecare a cancerului (rac) cu ajutorul radiului. Un om avea rac în obraz. Ne voind să fie operat, medicul a folosit ca leac razele radiului. Sub influința razelor, esmise de radium, umflătura s'a micșorat și continuându-să tratamentul cancerul s'a vindecat cu desăvârșire.

— **Ucidere în hotarul Lugojului.** Sâmbătă dimineața făptuitorii necunoscuți au ucis cu mare cruzime pe femeia Persida Alecsandru, pe când venia cu lapte la Lugoj. Crima au comis-o cu săcuri și capul nefericitei era despărțit aproape cu totul de trunchiu. Sunt bănuți cu comiterea crimei 2 ficioși. Să zice, că femeia ucisă avea un amant, a cărui soție a plătit pe cei 2 ficioși ca să o omoare. Făcându-se cercetare ucigații au fost descoperiți și la moment arestați.

— **Biserica devastată de credincioși.** Preotul unei biserici din orașul Teolon (Francia) n'a voit să împărtășească pe școlari cu sfintele Taine, pentru-că școlarii au cântat la sârbărea lor școlară un cântec revoluționar. Procedura preotului a produs furie enormă în popor. Vre-o 2000 de oameni au dat asalt asupra bisericii și cântând cântece revoluționare au stricat băncile, au spart candelabrele, au dărâmat statuetele și au aprins toate obiectele din biserică. Preotul abia s'a putut ascunde ca să scape de furia mulțimei, care voia să-l omoare.

— **Ministrul de esterne al Rusiei bătut pe stradă.** Multe scandaluri să întâmplă în Rusia, dar ca scandalul de Marți (31 Maiu n.), din Petersburg mai rar. Pe când ministrul de esterne al Rusiei contele Lamsdorff să preumbla cu adjutantul său, deodată a venit asupra lui principele Dolgoruki, rudenie a țarului, și l'a bătut cu bastonul

La această scenă penibilă au fost mulți martori. Principele Dolgoruki a fost deținut și a mărturisit, că l'a bătut pe ministrul de esterne din cauza politicii lui, voind să-l facă a renunța la poziția înaltă, ce o ocupă.

Să zice, că ministrul Lamsdorff și-a dat demisia. Principele Dolgoruki era om depravat și escentric, care pentru scandaluri și înșelăciuni a trebuit să easă din sinul armatei.

El și-a pierdut în joc de cărți toată averea și zestrea soției sale, apoi s'a dus în străinătate, unde a dus o viață aventuriosă și condamnabilă. A umblat mult în Macedonia, unde a agitat poporul contra Turciei. Altă-dată a ofensat pe regele Alexandru al Sârbiei. Reintors la Petersburg, a provocat pe ministrul Lamsdorff să i dea o funcțiune înaltă dar ministrul l'a refuzat. De atunci a urit de moarte pe ministrul

de esterne. După scandalul întâmplat principele Ferd. Dolgoruki a fost vizitat de medicii, cari l'au declarat totodată că ar fi nebun.

— **Moartă de spaimă.** Marți după amiază o furtună s'a descărcat asupra comunei Egres (com. Torontal). Un trăsnet s'a descărcat în apropierea unui canton, în care o femeie zăcea bolnavă, de oarece i-se născuse de curând un copil. Femeea lăhuză s'a speriat așa de tare, încât peste 2 zile a murit, lăsând 6 copii orfani de mamă. Tatăl copiilor e disperat.

— **Știri mărunte din toată lumea.** Vasile Pajor, român din Iași, a moștenit dela o rudenia a sa din Rusia suma de 6 milioane lei. Norocosul om a și plecat în Rusia să iee moștenirea în primire. — Joși în 9 Iunie un inginer rus baron Intzky a pușcat cu revolverul asupra consulului rusesc din Bern (Elveția) Șadowsky răbindu-l grav. Atentatorul pare a fi nebun. — Marele vapor „Alberta” al unei societăți austro-americane s'a ciocnit cu vaporul englez „Pavia”. „Alberta” a suferit naufragiu și a fost avariat rău. Paguba se urcă la 100.000 coroane. — Curtea cu jurați diu Canija-Mare a achitat pe Deutsch Miksa, care ucisese pe fratele său de 9 ani, ce suferea de o boală incurabilă. După-ce a ucis pe frate-său, a încercat să se sinucidă, dar n'a reușit. Motivul crimei a fost să scape pe părinți de cheltuelile mari, ce aveau să le suporte pentru vindecarea gravei boale de care suferea Deutsch Miksa și frate-său. — Comuna Császár-tóltés din comitatul Pestei a căzut pradă unui incendiu înfricoșat. 55 case și 62 clădiri economice au căzut pradă flăcărilor. 32 familii au rămas fără adăpost.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Mărfuri:

Cursul din 18 Iunie 1904.

per 50 chile

1904 grâu de Octombrie — — —	8.85—9.10
„ sâcară „ — — —	6.40—6.55
„ ovės octobre — — —	5.80—6.05
„ cucuruz de Maiu — — —	5.30—5.40
„ grâu nou de toamnă — — —	9.29—9.40

Răspândiți „Adevărul” în toate părțile! Tot felul de scrisori, întrebări și cereri sunt de a se adresa: „Adevărul”, Budapesta, VIII., József-körút 18 sz.

Posta redacției.

P. György, Szatmár. Abonamentul D-tale expiră la 30 Septembrie. Salutare.

500 bucăți pentru 1 fl. și 95 cr.

Un ceas aurit cu 3 ani garanție, împreună cu lanț, o cravată modernă, 3 batiste, 1 inel cu piatră frumoasă, 1 portofel, 1 oglindă de buzunar, 1 păreche butoni de manșetă, 3 butoni de piept, 3% au dublé. 1 garnitură de scris de nikel, 1 album de fotografii pentru 36 chipuri, 1 ac de piept de damă, 1 păreche cercei su briliante de simila, 5 obiecte comice, 20 bucăți interesante de corespondență și încă 400 diferite bucăți se capătă pentru 1 fl. și 95 cr. dacă să trimit banii înainte sau prin ram-burs dela casa vieneză de export

P. Lust, Krakau 237.

NB. Pentru lucruri neconvenabile banii să dă inapoi.

Editor: Partidul socialdemocrat din Ungaria.

Redactor responsabil: Aurel Cristea.

Tipografia Fried & Krakauer, Budapesta, Lázár-u. 15